

Ці нотатки Олександра Терещенка я виявив у «Фейсбуці». Сам автор скромно називає їх — «моя маячня». Але мені вони «маячнею» не здалися. Фрагментарні — так. Суб'єктивні, щоденникові, розрізнені — вони дивним чином складаються в цілісну картину: людина, випробування, що звалилися на неї, та їх подолання. Фактично це — документальна повість.

Кілька слів про автора, довідково. В українській «Вікіпедії» про Олександра Леонтійовича Терещенка йдеться: «Солдат Збройних сил України, 79-а окрема аеромобільна бригада. Працював відеооператором миколаївської телекомпанії НІС-ТВ, з дружиною виховував дітей. Під час війни виявив бажання бути добровольцем. При обороні Донецького аеропорту 15 жовтня 2014-го потрапив під черговий обстріл терористів. В приміщення, де знаходився Терещенко з іншими військовослужбовцями, потрапила граната, яку Олександр схопив і намагався викинути».

Він не встиг — граната вибухнула в руках. Терещенко повністю втратив праву руку і кисть лівої, отримав важку травму ока, інші поранення. Водночас — фактично врятував чотирьох товаришів по службі. За особисту мужність і героїзм, проявлені при захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. А 31 березня 2018 року йому було вручено почесний знак недержавного ордена «Народний Герой України».

Однак повість Олександра Терещенка — не про це. Не про подвиги, не про звитягу, не про славу. Вона — не про війну, а про те, що з ним було після. По суті, це внутрішні монологи, в яких немає ніякого фальшивого пафосу, самозамилування, моралізаторства. Немає поганої «літературщини». Є щирість, воля і самоіронія сильної і мужньої людини, яка зуміла винести важкий урок з біди, що її спіткала, і повернутися до повноцінного життя. Є, нарешті, літературний дар: спостережливість, смак до деталей, лаконічність, точність слововживання, вміння передати словами власну неповторну інтонацію.

Він ділиться своїм уроком з нами. Його пронизлива історія змушує згадати такі імена, як письменник М. Островський («Як гартувалася сталь»), льотчик О. Маресьєв («Повість про справжню людину»), шахтар і літератор В. Титов («Всім смертям назло»), сліпий і безрукий київський поет, Шевченківський лауреат В. Забаштанський, австралієць Нік Вуйчич...

Втім, стоп! Не будемо, навіть з найблагородніших спонукань, впадати в пафос! Дочитавши до цього місця, Саша Терещенко вже почав іронічно посміхатися — він явно готується «приземлити» потік пишномовних слів їдким, але доброзичливим жартом.

Додам, що Олександр Леонтійович очолює Миколаївську обласну Асоціацію учасників і інвалідів АТО, в 2014 р. був удостоєний звання «Городянин року» в номінації «ЗМІ». Нині — в Києві, заступник начальника Академії патрульної поліції з соціальногуманітарних питань.

А далі — читайте самі. Читайте співчутливо, вдумливо, по можливості хоч трохи приміряючи те, що трапилося з автором, на себе. Це важкий, але добрий урок.

Володимир Пучков, член Національної спілки письменників України.

*Настає новий день! Господь ще вчора все спланував.
Від тебе треба лише пару дрібниць — за будь-якого розкладу не
втратити власної гідності!*

Розмістивши останнім часом п'ять уривків зі своїх «нотаток божевільного», отримав багато щирих та схвальних (може, й не завжди об'єктивно) коментарів. У зв'язку з цим хотів би пояснити, яку мету я точно перед собою не ставив:

1. Щоб це виглядало як героїчний епос, присвячений собі любимому. (Можу тільки підтвердити улюбленого Луїса Ріверу — «легко бути мужнім, коли не маєш іншого виходу». Це дійсно так, головне — своєчасно це усвідомити).

2. Видавити сльозу співчуття. (Я одужав, маю сучасні протези, які хоч і не замінили рук, дозволили мені бути, значною мірою, самодостатнім та незалежним. Маю щастя робити важливу справу в команді однодумців, про яку можна тільки мріяти).

3. Зняти камінь з душі, переклавши його в душу читачам. (Пройшовши ті етапи, які описую, я досяг внутрішньої свободи та душевного спокою. Духовна досконалість — то процес перманентний та безмежний. У мене грандіозні плани на майбутнє — не важливо, чи це буде 49 років чи 2 дні).

4. «Закопати» під письменника. (Мені вистачає почуття гумору для оцінки своїх «літературних здібностей»).

Єдиний сенс, який я вбачаю в цій історії: якщо комусь, хто вже в десятій чи сотій раз повертається в «Попереднє меню», моя маячня на 1/100 допоможе нарешті вибрати «Далі», — я буду щасливій більше, ніж від 10000 «лайків» і стількох же схвальних коментів.

Олександр Терещенко

Маячня перша. Про що? Та хто зна, може, про дощ та про дитинство...

Рвучкий вітер гонить важкі, темні хмари. Загрозливий гуркіт грому все ближче. В повітрі відчувається п'яний запах літньої зливи. Він наповнює легені, насичує кров. За мить здається, що ти на 99 відсотків складаєшся з прийдешнього дощу. Після довгих тижнів в'язкої задухи червненого пекла раптова зміна погоди дарує дитяче захоплення. Відчуття, що ти прокинувся після довгого забуття і з подивом розумієш, що світ таки прекрасний. Навіть наближення грози не додає відтінку страху до цього неймовірного піднесення. За парканом велично шумить сосновий ліс, невідома птаха стурбовано розпинається, певно, скликає малечу... Таке враження, що від цієї божевільної спеки весь навколишній світ «завис», тож Творець поблажливою рукою натискає кнопку «Reset» (перезавантаження). Перші важкі краплі акцентовано ляпають на суху виснажену землю. Дощ посилюється. За мить вже тонкі струмені води безперервним потоком огортають все навколо. Бурхливі потічки миттєво заповнюють вулицю, утворюючи невеличкі русла, спрямовуються до річки. Стрілка кругообігу води зробила черговий оберт. Насолодившись спогляданням з небес, цілющі молекули стрімко повертаються туди, звідки прийшли. Знекровлена спекою річка з палкою материнською любов'ю приймає їх у своє лоно. На підтвердження того, що життя на Землі таки дійсно вийшло з води, виникає непоборне бажання вибігти на вулицю, товкти босими ногами бульки від падаючих крапель. Не оминати жодної калабатини. Завмерти і відчувати, як дощ проходить крізь тебе, змиваючи втому та повертаючи бажання жити. Відчути той дитячий незбагнений захват від літньої теплої зливи, як сорок років тому...

Втім, зараз мушу бути більш розважливим у цьому своєму неприборканому бажанні. Вкрай бажано спочатку зняти «електронні руки», бо вони явно не є породженням водної стихії. Дощ у власній хаті, далеко від мегаполісу, де працюєш, — то зовсім інша мелодія. Він спокушує кинути все до біса, залишитись і впиватися лише його музикою, вічно... На жаль, а

можливо, на щастя, нічого вічного на цьому світі не буває. Інакше, навіть дощ перетворився б просто на сирість, болото чи повінь. Саме швидкоплинність визначає почуття щастя. Ці солодкі миттєвості відкладаються десь глибоко в підсвідомості, викликаючи іноді, здавалося б, нічим не виправдане, ледве вловиме піднесення і очікування чогось нового, невідомого, але жаданого.

Пам'ять, наче калейдоскоп, генерує картинки з дитинства. Ми з сестрою ще досить малі. На дворі злива і неймовірна гроза. За вікнами потемніло, лише яскраві спалахи блискавки розривають пільму у великій кімнаті. Удари грому такі потужні, що, здається, здригаються стіни. Сидимо на підлозі, на ватяній ковдрі, пригорнувшись до мами, наче пташенята. Страх навіп з піднесенням. Піднесенням від теплих маминих обіймів і від того, що все життя попереду. Невідоме, але світле — манить і лякає водночас.

Маячня друга. +18. Людей зі слабкими нервами прошу не читати, бо, як казав Остап Ібрагімович, «вагітні жінки були дуже незадоволені»

Яскравий спалах і вибух — ніби за два кроки прилетів 122-мм «кабан» (мінометна міна), хоча то лише маленька зелененька цяцька — РГД-5 (протипіхотна уламкова ручна граната). «Дашка» (12,7-мм станковий кулемет Дегтярева-Шпагіна зразка 1938 року), встановлена посеред зали, продовжує відбивати свинцевий смертоносний такт. Падаю на бетонну підлогу, відчуваючи, як щось липке і тепле заліпило праве око та розтікається по обличчі. Розірвана нижня губа трохи заважає, але дихання рівне. Руки здаються напіврозплавленими, і таке відчуття, що зменшились у розмірах. Намагаюся опустити додолу, але правий лікоть заклонило намертво. Болю нема. Перше відчуття — це подив.

«Цього не могло статися зі мною за жодних обставин. Я такий класний чувак, Господь не міг допустити цього»...

Чую голоси і тупіт, хтось кричить:

— Важкий «трюхсотий»!..

Відчуваю, як наді мною схиляється декілька чоловік.

— Док, готуй інструменти. Тут піпєц!

Після цієї фрази розумію, що солдатське щастя — «миттєва смерть або легке поранення» — проходить повз мене. Шість пар міцних рук хапають мене і бігом несуть вглиб терміналу. Хтось спереду невдало схопився за бронік, і той насунувся мені на обличчя. Стало важко дихати. Чужим голосом прошу відірвати кевларовий комір.

«Дашка» не замовкає.

В терміналі вже майже темно. Мене опускають на підлогу, док возиться з джгутами. Відчуваю, як теплі струмені крові залишають тіло. Болю, як і раніше, нема, тільки страшно нудить, відчуття, що ти застряг десь між світами. Ладен віддати все тільки за те, щоб втратити свідомість, але то не сьогодні і не для мене. Прошу вколоти «Налбуфін» чи «Буторфанол», завжди плував ці приколи. Кажу, що мій у лівій нарукавній кишені (добре, що хоч у лівій). Відчуваю укол, потім ще, але краще не стає.

— В мене нема рук?

Молодий лейтенант, мій командир, здається, крізь сльози, палко видавлює:

— Все буде добре, руку пришиють, вона коло тебе. Будеш ще на моєму весіллі гуляти...

В розпачі ляпаю дурницю з дешевого фільму: «Пристреліть мене. Як я буду жити без

рук?» — чую свій голос десь здалеку. Наче сиджу в партері театру. Добре, що поряд нема Станіславського, не повірив би. Халтура.

Док, здається, завершив свою справу.

— Запиши: 16:30.

Десь на мені пишуть час. Теплі струмені стають рідшими, але краще не стає. Нудить ще більше. Знов прошу, щоб вкололи щось, щоб я відключився. Хтось здогадується розстібнути ремінь, щоб стало легше дихати. Латунна пряжка бряцнула об підлогу. Мій улюблений, ще студентом переробив його з дядькової офіцерської портупей. Майже як у Данді на прізвисько «Крокодил». Нудить так, що вже нема сил. Мо, то вже конаю? Чекаю, коли почну пролітати через тунель до яскравого світла, побачу з гори своє понівечене тіло, все життя перед очима... Ну, щоб все — як має бути. Та ніц! Напевне, з мене ще не досить.

— «Коробочка» підійшла, давай грузити!

Ті ж міцні руки хапають мене і несуть до БТРа. Цей довбаний десантний відсік явно на мене не розрахований. Бідні хлопці не знають, як до мене підступитись. Допомагаю їм ногами та в стилі пітона нарешті заповзаю всередину. Гупають двері:

— Пашол!..

Понеслась! — БТР вилітає на «взльотку» і мчить у бік Пісок. Ці декілька кілометрів здається, тривають цілу вічність. На скачках права рука, що як-небудь примотана до шини, постійно падає. Далі бригадна швидка. Лікар, з яким тиждень тому снідали курячим паштетом в Тоненькому, ставить крапельницю та постійно розмовляє, щоб я не відключився. Хочеться послати, але ж то док, і він «при ісполненії». Як мантру, повторюю:

— 4+, телефон у кишені, прізвище...

Красноармійськ. Районна лікарня. Стомлений лікар та медсестра роздягають та везуть до рентген-кабінету. Жалкую за зіпсованим «бундесівським» кітелем. За пару годин до вибуху знайшов його у волонтерці, саме мій розмір, надів — як на світ народився. Одним словом, чічі-ляля, не те що наш «піксель» моднявий. Тепер, блін, жилетку маю. Сестра на ходу заповнює якісь папери.

— Прізвище?

— Терещенко.

— Ім'я?

— Олександр.

— По батькові?

— Леонтійович.

— Зрозуміло, Леонідович, — повторює вона, записуючи.

— Леонтійович, б...дь!.. (Зриваюсь на крик — завжди дратує, коли плутають).

Сестра перелякано виправляє та вибачається.

Гелікоптер. У салоні — сім чи вісім вояків. Лежачий я один, всі інші — наче «легкі». До мене під'єднана крапельниця — намагаються довести «трьохсотим». Не заздрю хлопцям, мій вигляд не надто естетичний для споглядання. Добре, хоч сам себе не бачу, бо й так нудить до безтями. Важко торохтячи гвинтами, вертушка неохоче здіймається у вечірне небо. Тимур — той, з яким був на посту та який був у мене за спиною під час вибуху, — трохи нервує. Летить вперше. Я щось патякаю йому заспокійливе, хоча, якби не «херова хмара» «Буторфанолу», мабуть, теж очкував би. На щастя, Тимурі прилетіло лише два уламки. Один в шоку, а другий застряг в цукерках, що були в кишені штанів. От вона, неочікувана користь від хохляцької запасливості! Зі щокою, правда, трохи кепсько вийшло. Згодом, тижні за три, відвідуючи мене в «Мечці», колега скаржився. Мовляв, після того, як витягли уламок, не може розкрити писок на всю — щоб хапонути гамбургер. Хороший хлопець. На війні іноді вистачає дві-три доби просидіти в одному окопі, щоб зрозуміти, хто з тобою поруч. Коли їх конвой заходив у ДАП, сепари насипали особливо старанно. На цьому «фестивалі» Тимур під час вивантаження про...бав свою кевларову каску. Пару днів, поки знайшли, ходив у сталевому совковому горщику, чим дуже потішав нас. Ми з ним постійно в одній зміні були вночі, жодного разу не «хропонує». Та й сьогодні ми удвох «двіжнячили». Нормальний чел. Нічого, заштопають, як новий буде, не те що я...

Нарешті посадка. Знову швидка. Від Мі-8-го до швидкої ноші супроводжує незнайома жінка, яка, поклавши руку мені на плече, лагідно каже:

— Все позаду, рідненький. Ти в Дніпрі. Ще станеш чемпіоном зі стрільби. У нас чудові лікарі...

В очах сльози. Намагаюсь посміхнутись, але через розірвану губу посмішка виходить аля «рестайлінговий лускунчик». А далі операційна. Яскраве світло. Хірург торкається правої руки нижче ліктя і запитує, чи я щось відчуваю. Крізь сльози шепочу, що ні, але дуже хочу відчувати, благаю зберегти. Нарешті відключаюсь.

Відкривши око, розумію, що вже ранок. Я в ліжку. Дивно бачити білу білизну. Так чисто, аж огидно. Звертаю увагу, що замість рук — скривавлені бинти. Емоцій — ніяких. Напевне, морфій. Помічаю незнайому симпатичну жінку поряд. Вона ніяково посміхається:

— Я Лена, психолог, буду біля тебе, скільки потрібно. Запитує, чи хочу їсти.

Як не дивно, хочу, ще й дуже.

Дістаючи якісь «балабаси», Лена обережно починає здалеку пробивати, «на якому я світі» — типу, чи займусь суїцидом зараз, чи спершу поснідаю. А я тим часом міркую, до чого тут психолог. Що зі мною не так? Ну, так, відірвало руки — але ж то до хірурга. Око? Наче офтальмолог. Щось тут не тойво. Може, має рідню зустріти. Підготувати, яке «щастя» їх тут чекає. Втамувавши голод, починаю щось патякати, щоб заспокоїти психолога.

Заходить санітарка з «туалетним аксесуаром», пропонує допомогти. Відпускаю якийсь жарт і встаю сам. Трохи хитає, але не суттєво. Роблю паузу, щоб «система» підлаштувалася під ампутовані на різному рівні руки. «Впіймавши» рівновагу, не надто впевнено роблю перші кроки. Підійшовши до дзеркала у вбиральні, бачу в ньому кумедного чолов'ягу. Згадую «Теорію запою»: «Это кто там такой некрасивый пришёл?..».

Да, блін, відон ще той!.. Праве око заліплене пов'язкою, півобличчя вкрито якоюсь незрозумілою кіркою з крові та пороху. Нижня губа та права брова зшиті на вузли, наче мішки з картоплею. Пара-трійка нижніх зубів в мінусі. Ну, руки... то особлива тема. І все це одягнено в якусь коротку білу сорочку, схожу на жіночу «ночнушку» часів першої світової війни. З-під короткого рукава звисає китиця різнокольорових катетерів. Згодом на запитання молоденької журналістки, що то таке, — з серйозним виглядом пояснив, що то Audio, Video та USB-виходи.

Підморгну собі:

— Е, брат, та ти ще легко відбувся. Он ще скільки всього лишилося. Вуха, наприклад, зовсім не постраждали. Принаймні, зовні...

Ну що ж, ласкаво просимо в нове життя! Життя після 16:30...

Маячня третя. Ідентифікація

16:30. За майже 48 років стрілка годинника відміряла цей час 17502 рази. То був 17503-й. До фіга! Пам'ятаю, коли в дитинстві до мене нарешті дійшло, що люди не живуть вічно (бабуся проговорилася), впав у страшну дитячу депресію. Вираховував на коробці від сірників, скільки там мені, нещасному, залишилось днів... Виходило жахливо мало. Найбільше пригнічувало, що мамі залишилось набагато менше. Дякувати Богу, я навіть не здогадувався тоді, наскільки менше.

Тата я майже не пам'ятаю. Згадую тільки ті рідкі моменти, коли він був «у зав'язці» та дуже класно розповідав нам з сестрою «казку» про Тарзана та мавпу Чіту. Потім знову не втримався — по п'янці набив комусь макітру і сів на 3 чи 5 років. З вільного поселення, так званої «хімії», самовільно приїхав у «відпустку». Додали ще. Побачив його, коли вже мав 14 років і не дуже розумів — хто то є батько і як з ним поводитись. Мама дуже любила тата, намагалася врятувати, возила аж на Урал кодувати, але марно. На жаль, батько наробив багато дурниць, після яких мама не змогла його пробачити. Я теж. Оселившись десь аж на Волзі, він писав листи з каяттям, під кінець навіть просив його забрати до себе. Дитячі образи занадто глибоко вриваються в пам'ять. Я навіть знайшов 1500 причин, щоб не поїхати, коли його ховали. Я не дав йому жодного шансу бути пробаченим і спочити з миром. Я, сука, той, в якому тече його кров 4+, який схожий на нього майже, як дві краплі води. Коли приїздив підлітком у його село, чув за спиною: «Он Льон пішов...». Льон — саме так його звали батьки та знайомі. «Льон» — саме такий позивний я собі взяв, щоб хоч якось спокутувати свою провину. Саме тому я іноді агресивно реагую, коли мене називають

Леонідовичем.

Я закінчив.

Здається, Лена зовсім не здивувалася, що в такий момент я переймаюся саме цим, а не своїми втраченими руками. Напевне, психологом вона була класним, бо після її порад мені трохи полегшало. Хоча, може, то морфій. Добігала кінця лише перша доба після тих клятих 16:30. Я чекав на приїзд рідних. Хвилювання чомусь не було. Було відчуття, що я спостерігаю за всім, що відбувається, десь з того самого партеру театру. Того самого, що й у терміналі. Ще вранці, коли прийшов лікар спитати, як я, та пояснити, що він був безсилий врятувати руку, — попросив його набрати номер та дати мені телефон:

«Привіт. Я живий, але без обох рук».

Якось дуже спокійно та байдуже все це в мене вийшло. Знов халтура. Бідний Станіславський зробив черговий оберт десь там на Небесах.

«Як без рук? Ти де?!»

Ну, потім, звичайно, сльози. Лікар забрав телефон і почав щось пояснювати сам. А я поринав у сон. Засинаючи, згадав гробаних сепарів, що зіпсували мені бундесівку, суки, на фіг мені тепер та «жильотка»...

Великі зелені заплакані очі. Руки лагідно торкаються «живої» частини обличчя. Палкий поцілунок у скроню. Писок маю ґрунтовно заштопанам та тимчасово «непоцілункоспроможним».

— Як ти себе почуваєш?

— Нормально, крім рук, звісно.

— Все буде добре, я з тобою.

Наше сімейне життя навряд чи можна було назвати тихою гаванню чи спокійною рікою. Скоріше, це схоже на бурхливий гірський потік. Коли русло іноді розходиться, знаходячи різні шляхи до моря, потім знову зливається воедино... Познайомившись у квітні 93-го, на дні народження товариша, в грудні того ж року, щасливі та закохані, ми стояли в ЗАГСі з впевненістю, що це все назавжди. Весілля було скромним і родинним. Весільна сукня, спеціального покрою, трохи приховувала досить солідну вагітність нареченої. Потім, як це часто буває, побут та буденність зробили свою підступну справу, і останні сім-вісім років були майже суцільними «розбіганнями» та «come back» (поверненнями). Наші відносини нагадували історію кохання двох дикобразів — чим міцніші обійми, тим глибші рани. Напередодні війни ми вчергове з'їхалися — втім, без особливого оптимізму, що це надовго. Моє рішення йти на війну вона сприйняла як спробу втекти від себе і трохи «робила нерви» з цього приводу. Мені вдалося переконати, що це виключно питання патріотизму, власне, як воно й було насправді.

Про те, що я відправляюся у ДАП, знали лише двоє моїх найближчих друзів, не найгірший випадок. Щоб знали, де шукати кінці. Близьким сказав, що буду на навчаннях, тож дзвонитиму сам, якщо буде така можливість. З терміналу надсилав SMS-ки, що все добре. Дзвонити не наважувався, бо якщо під час розмови прилетить «кабан», — матимеш, що розповідати.

Та жіночі передчуття — то така сама реальність, як і приліт того довбаного «кабана». В той самий фатальний день, коли я після вибуху впав на смердючу бетонну підлогу терміналу, дружина сиділа за святковим столом на дні народження двоюрідної сестри. На запитання родичів, де я зараз, вона відповіла: «Сказав, що на навчаннях, а я чомусь впевнена, що він в Аеропорту».